

Nem kitüntetésekre vágyakoztam

Beszélgetés Ackermann Kálmánnal

2013. október 8-án, hetvenhat éves korában elhunyt Ackermann Kálmán atya, aki számos szolgálati hely után harmincöt éven át volt Pilisszentkereszt plébánosa. Papi élete részének tekintette és ekként folytatta hosszú időn keresztül a nehéz helyzetben lévők, köztük a szenvedélybetegséggel küzdő emberek segítségét. Az alábbi életútinterjú közlésével idézzük fel a sokak által a befogadó szeretet példájaként megismert lelkipásztor alakját.

Milyen családban nevelkedtél, melyek voltak azok az alapvető élmények, amelyek motiváltak a papi hivatás választására?

– Úgy gondolom, szép gyerekkorom volt, de nem volt teljesen rendezett. Édesapám egész kicsi koromban elhagyott minket, később aztán, már jó tizenéves koromban édesanyám újra férjhez ment, így nevelőapám lett. Anyai nagyanyám volt az, aki velünk lakott mindvégig, és tulajdonképpen irányította a családi életet. Ő végezte az otthoni feladatokat. Ez bizony a háború ideje volt. Amikor az első osztályt végeztem, lebombázták a házunkat, mindent újra ki kellett alakítani.

Hol laktatok?

– Szegeden, az Alsóvárosban. A város legelső szőnyegbombázásakor rombolták le a házunkat, s így kerültem a belvárosi részre. Kicsiny gyermekkoromtól kezdve pap vagy orvos akartam lenni, és ez egyre inkább a papság felé hajlott.

Emlékszel-e arra, hogyan élt benned ez a vonzás? A pap és az orvos is emberekkel foglalkozik, mindkettő segítőkés tud tulajdonképpen.

– Ez nagyon érdekes dolog, mert az első nagy „segítés” tulajdonképpen nem annyira az em-

berek felé irányított. A bombázás előtt volt egy hatalmas üres terület mellettünk, ahol a csordás, tehát a tehénpásztor háza volt. Szinte reggeltől estig nála voltam, összebarátkoztunk. Élveztem, ahogy a kutyák terelték az állatokat, és magam is segítettem ebben-abbban.

Kicsiny gyermekkoromtól kezdve ministráltam is. A bombázások után, már nagybacska koromtól szinte az egész életem a szegedi szemináriumhoz kapcsolódott. A nyári szünetben portás voltam tizennégy-tizenöt éves koromtól, a szeged-alsóvárosi templomban pedig főministráns voltam, nagyon sok gyerek között. Nehéz idő volt, nem kell mondani, ez a negyvenes évek vége, ötvenes évek eleje. Az ötvenes években a szegedi püspöki helynöknek is ministráltam a püspöki palotában. Eléggé benne voltam az egyház életében. Abban az időben nagyon elkötelezett, jó plébánosom volt. Történelmi szempontból sokféleképpen ítélik meg az akkori papokat, de én csak úgy tudok rá emlékezni, mint igazán elkötelezett emberre. Lehetőséget teremtett sok-sok beszélgetésre, sétálásra, amikor is a jövőt tervezgethettük.

Mi volt vonzó egy fiatalember számára a papi pályában?

– Akkor nyilván egészen mást láttunk vonzó-
nak, mint ma. Érdekes, számomra soha nem a tekintély volt a vonzó, vagy a pap, aki ott áll az oltárnál, hanem a mindennapi életben tevékeny-

Közös utak, személyes érlelődés

kedő ember. Kevés pap volt, és nagyon nagy földadatok voltak az egyházban. A plébánosom az első perctől kezdve, amikor már használható voltam arra, hogy irodában üljek vagy ügyeket intézzek, már bevont, így teljesen a gyakorlati életben kellett végeznem a munkámat. Itt szembesültem azzal, hogy papnak lenni nem csak azt jelenti, hogy az ember elvonul a szobájába imádkozni. Nem csak azt jelenti, hogy az oltárnál miséznek, és mindenki figyel, fölnezi rá. Fontos volt az is, hogy nagy példaképeket ismerhettem. Az első években a szegedi szeminárium vezetői jezsuita atyák voltak. Még élt páter *Hunya Dániel*, aki a papi lelkiségnek igazán nagy mestere volt. Látni őt betegségében, később az utódját, *Magyar Károly* atyát is súlyos betegségében, ugyanakkor mély elkötelezettségükben, mindezek nagyon nagy hatással voltak rám. Nem szépíteni akarom a hivatásomat vagy a gondolkodásomat, de inkább ezek fogtak meg, mint a külsőségek. Hozzá kell tennem, hogy az első perctől kezdve ferences szerzetesként gondoltam el a papságomat.

Alsóvároson ferencesek voltak?

– Igen. A ferences rendben viszont tanítani kellett volna, ehhez viszont nem éreztem igazán vonzást. Ezért maradt a világi papság.

A lelkiség azért mind a mai napig fontos számodra, ugye?

– A ferences lelkiséget próbáltam megőrizni, nem biztos, hogy teljes sikerrel. Nem volt könnyű feladat, mert látszatra ellentmondások között kellett készülnöm a hivatásomra. Mindennap ministráltam, a templomban a plébánosom mellett mindenféle szolgálatot láttam el. Édesanyám akkor kiemelt kérdések számított, pártvonalon is földadatai voltak. Nem volt magas beosztásban, de a főnökei, munkatársai mindenképpen szerettek volna lebeszélni a papságra készülésről, a papságról.

Ez közvetlenül a hivatásod választása előtt volt?

– Ez az érettségire való készülés idején volt. Egy évet ki is hagytam, nem mentem azonnal kispapnak érettségi után. Szerették volna, hogy végezzek tanári vagy könyvtárosi szakot. Nekem következetesen a papi pálya maradt a céloim. Ezt végül is tudomásul vették a szüleim, és 1956-ban elkezdhettem a tanulmányaimat.

'56-ban kezdted a szemináriumot?

– Igen. Pár hét után már ki is nyírtak. Szeretném hangsúlyozni, hogy nem vagyok '56-os mártír, hiszen még a forradalom előtt kinyírtak a szemináriumból.

Mit jelentett ez a „kinyírás”?

– Eltanácsoltak, pedig akkor már ott voltam a szegedi papi életben, valamint nap mint nap a szemináriumban is megfordultam. Egyesek évekig mindent megtettek, hogy akadályt gördítsenek a hivatásom elé.

El is kellett hagynod a szemináriumot?

– Igen, de én ragaszkodtam a papsághoz. Az '56-os forradalmi események egy légmentesítő képzésen értek Alsógödön. Egy kis ideig Mendén is sekrestyéskedtem. A következő évben a Székesfehérvári egyházmegye kispapjaként folytattam az életemet.

Ez azt jelenti, előről kellett kezdened a tanulmányaidat?

– Teljesen előről, hiszen Szegeden csak pár hétig voltam a szeminárium lakója. Senkit nem szeretnék elmarasztalni mindezekért. Ma már pontosan tudni lehet, mi is történt a háttérben. Az előjárók és én is vétlenek voltunk. Mindezekért a kellemetlenségeikért már régen megbocsátottam.

Hogy teltek a fehérvári évek? Mik hatottak rád?

– A győri szemináriumba küldött Shvoy Lajos püspök úr. Győrben is utolért a névtelen támadás, de ott már az előjárók, illetve a fehérvári püspök úr már egyszerűen nem törődtek velem. A püspök ismerte minden mozzanatát, hiszen onnan is forгатókönyv szerint történt volna a kihozatalom. A cél az volt, hogy ne legyek pap.

Győrben hat évet tanultam, nagyon jól éreztem magam a szemináriumban. Más volt még az a világ... Sokan voltunk kispapok, több mint százán. A tanulmányaimban is próbáltam megtalálni magam. Megint csak nehéz idők voltak, hiszen ez az '58 és '64 közötti időszak. Ennek ellenére soha nem éreztem azt, hogy föl kellene adni. Ma is azt mondom, és negyven évvel ezelőtt is azt mondtam, nem bánom, hogy küzdenem kellett egy kicsit.

A „forгатókönyvszerűen ismétlődő támadások” pappá szentelésed után is ismétlődtek?

– Akkor már nem. Fontos megjegyezni, hogy ezek nem állami támadások voltak. Mivel a székesfehérvári püspök nem foglalkozott a különböző névtelen feljelentésekkel, elcsitult ez a támadássorozat. Papságom idején soha nem éreztem, hogy újrameződné.

Hol volt az első állomáshelyed?

– 1964-ben Adonyba kerültem. Nagyon jó plébános mellé, ahol a kántor is pap volt, egy idős, nagyon neves ember, aki természetgyógyász is volt. Sokszor jöttek hozzá különféle kérésekkel betegek, köztük jelentős személyiségek is. A plébánosom is migrénes fájdalokkal küzdött. Körülöttem pedig lassan kialakult egy komoly ifjúsági bázis. Ezért kaptam is néha bizonyos feddéseket, de nem kellett mártírrá válnom. Szép volt a káplánságom.

Következő állomáshelyemen, Dunaújvárosban négy és fél évig voltam káplán. Papi életem egyik legszebb ideje talán ide köt. Egyrészt még

fiatal voltam, másrészt olyan plébánosom volt, aki teret adott mindenféle munkához. Érdekltet volt békepapi vonalon, mint akkor sokan...

Elvégre egy szocialista nagyvárosról volt szó...

– Ahol csak tudta, védte a papjait. Nagyon jól éreztem ott magam. Akkor még csak az Ófalu-ban volt templom. Akik ott és akkor templomba jártak, azok tényleg komolyan vették a kereszténységüket. Munkám során itt kezdett először kialakulni a kapcsolatom egy kórházzal. Elég nehéz volt, hiszen akkor még engedély kellett, hogy az ember bemenjen egy-egy beteghez. Voltak kellemetlenségeim is, előfordult, hogy nem engedtek be. Gyakran az orvosok kértek bocsánatot a kellemetlen helyzetekért. Később bármilyen időpontban, ha jelzést kaptam, mehettem, nemegyszer maguk a nővérek hívtak beteghez. Idővel kialakult, hogy már nem is ragaszkodtak az engedélyekhez.

Kik jártak Dunaújvárosban templomba?

– Egyrészt elég sokan jártak az eredeti Dunapenteléről. Másrészt sokan voltak, akik fiatalon odakerültek dolgozni, vagy vidékről költöztek a városba, és velük jöttek a szüleik is. Értelmiségiek is voltak szép számmal, orvos, műszaki értelmiségiek és vezető emberek is a Vas-műből. Nem lehet azt mondani, hogy ott félelem uralkodott volna. Akik templomba jártak, azok nagyon komolyan vették a hitüket. A diák-misék vasárnap délután négykor voltak. A gyerekekkel együtt a szülők is jöttek, mise után pedig lementek sétálni a Duna-partra.

A kórházra szeretnék visszatérni: ezzel mintha valamiféle irányultság kezdene megjelenni a pályádon. A pap mint segítő, a pap mint kórházi lelkész. Milyen papi élményeid, tapasztalataid voltak a kórházban?

– Semmiképpen nem szeretném azt mondani, hogy úgy csináltam a kórházi lelképásztorko-

Közös utak, személyes érlelődés

dást, ahogy azt most elvárják. Semmiképpen nem szeretném úgy beállítani magam, mintha teljesen elköteleződtem volna ennek. Minden esetben nagyon szívesen mentem, ha hívtak, és a kórteremben esetleg mást is megszólítottam. Volt egy nagyon nagy élményem. Egy meggyőződésesnek tűnő baloldali, aki diszkrétén hátat fordított a látogatásaim alkalmával, néhány nap múlva hívatott. Ez a hölgy rákban halt meg. Én is temethettem el.

Úgy éreztem, hogy abban az időben – és ez már a hetvenes évek – nem igazán volt korlátja annak a munkának, amit szerettem volna végezni. Biztos, hogy nagy lehetőségeket hagytam ki.

Milyen lehetőségeket?

– Ezt nem csak ildomosságból mondom, biztosan maradtak ki lehetőségek... Talán kevés volt az időm, jobban kellett volna családokat látogatni, vagy az emberekkel kapcsolatot teremteni, kis közösségeket kialakítani.

Bázisközösségeket?

– Ez akkor még nem volt annyira divat – bocsánat a kifejezésért –, de az időm is nagyon-nagyon kevés volt. Hitoktatás akkor csak a plébánián volt. Emlékszem egy jellemző esetre: beiratkozáskor rögtön jelenteni kellett a létszámot a megyének, hogy milyen változás van. Valamelyik évben az egyik orvosnak a második fia is beiratott hittanos lett. Így már két gyerek lett beírva, tehát százszázalékos növekedésről szólt a jelentés. A mai napig is tartom a kapcsolatot orvosokkal, akik akkor a kórházban dolgoztak. Nagyon sok közös kérdésünk van, amit még ma is meg-megvitatunk.

Szomorúan lehet tapasztalni, hogy még senki nem dolgozta fel a szenvedélybetegek magyarországi segítésének történetét. A hatvanas, hetvenes, nyolcvanas években számtalan olyan nagy egyéniség volt, aki szenvedélybetegekkel, alkoho-

listákkal foglalkozott. Hirtelenjében, úgymond a semmiből előtűnt a hajléktalanok problémája is. Többen az ő segítségükben is nagyon fontos alapozó munkát végeztek. Mi már segítőként ismertük meg egymást az alkoholprobléma és a hajléktalanság terén. Dunaújvárosi papi élményeid, tapasztalataid hogyan vezettek el a szociális érzékenység felé? Hogyan váltál segítőtvé?

– Dunaújvárosi éveimmel kapcsolatban még nem beszélhetek arról, hogy alkoholfüggőkkel foglalkoztam volna. Ott is előfordult már, hogy problémás családokkal vagy emberekkel kellett beszélgetnem, vagy orvos és beteg között kellett közvetítenem, de ez még nem volt tudatosan vállalt tevékenység. Arról nem is beszélve, hogy azért a hetvenes évek elején hivatalosan erről nem is lehetett hangosan beszélni. Talán Pilisszentkeresztre kerülésemtől beszélhetünk tudatosságról.

Dunaújváros után Pilisszentkereszt volt a következő állomásod?

– Nem, Dunaújvárosról Bicskére kerültem. Ott már jobban kezdett foglalkoztatni a segítség kérdése az állami gondozott gyerekek kapcsán. Azt tapasztaltam, hogy egy-egy szülői látogatáskor, havonta egyszer kiöntődik a szeretet, de utána egy hónapig megint semmi kapcsolat... Ebbe a kérdésbe nem folytam bele, csak egyre inkább láttam, érzékeltem, és egyre jobban zavart.

Amikor Pilisszentkeresztre kerültem, már kapcsolatban álltam az Országos Pszichiátriai Intézet egyik orvosával. Magam is többször vittem oda beteget, elsősorban alkoholproblémás embereket.

Hogyan alakult ki ez a kapcsolat?

– Úgy, hogy magam is pszichiáteri segítségre szorultam. Nem szenvedélybetegség miatt, hanem nekem is voltak zavaraim. Nyugtalanág, feszültségek voltak bennem. Nem szenvedélybetegség és nem is a hivatásom okozta, viszont

támogatásra szorultam. A mai napig is érzem és tudom, hogy kerestem és megtaláltam az emberemet (vö. Jn 5,1–18).

E*z jelentős személyes tapasztalat volt.*

– Magam is megtaláltam az emberemet. Újra mondom, nem szépíteni szeretném. Azok közé tartozom, akik nem azért kezdtek alkoholbeteggekkel foglalkozni, mert maguk is megjárták ennek a betegségnek a bugyrait. Egyáltalán nem. De nekem is megvoltak a magam harcai, belső feszültségei. A hivatásomért következetesen meg kellett küzdenem.

V*olt-e szemed és szíved az alkoholproblémás emberekre?*

– Volt segítségem. Hozzám került egy fiatal ember, aki élete végéig velem volt, és neki is voltak alkoholproblémái. Testközelből éreztem meg, mit jelent az, hogy valakinek meg kell harcolnia, meg kell küzdenie az alkohollal, a függőséggel. Ez a kapcsolat inkább a siker, mint a tragédia felé mutatott. Több olyan orvossal találkoztam a Hárshegyen, akik már nemcsak beszéltek, hanem tettek is az alkoholizmus mint társadalmi probléma megoldásáért. Egyikőjük azt kérte tőlem, nevezzek meg egy pár olyan papot, akihez bizalommal delegálhatják mindazokat a betegeket, akiknek a gyógyulásához vallási kérdések tisztázása, lelkivezetésük is fontos lenne.

M*ikor kaptad ezt a kérést?*

– Ez a hetvenes évek végén történt. Némi gyötrelmet okozott nekem ez a kérés...

H*ány papot tudtál felsorolni?*

– Négy-öt ember elérhetőségét és fogadó-készségét tudtam megadni. Nem nagyon tudhattunk egymásról. A szemináriumi oktatás

során nem kaptunk semmi olyan információt vagy tudást, ami erre képesített volna bennünket...

S*zomorú tapasztalat, hogy még mindig nincs ilyen képzés.*

– Erről meglehetősen sokat beszélünk, most is elég sokan beszélnek. Azt gondolom, amíg ez a kérdés nem jut el legalább egy kollokviumi szintig, vagy legalább egy féléves képzésig, nem lehet mit tenni. A mi időnkben volt az úgynevezett *medicina pastoralis*, csak hát az másról szólt. Néhány kezdeményezésről tudok, de a szenvedélybetegség témájának már a papképzés részeként kellene szerepelnie.

S*zerinted milyen témáknak kellene megjelenniük ebben a tantárgyban?*

– Ezen régóta gondolkodom, és minél többet gondolkodom, minél inkább előrehaladunk az időben, egyre inkább szélesedik ennek a képzeletbeli tantárgynak a tematikája. Mindenképpen kellene beszélnünk arról, hogy alapvető egzisztenciális problémák befolyásolják híveink életét. Mindezek hatnak az egyházközösség életére, a családok életére és az egyének viselkedésére. Ezekre a problémákra föl kellene készíteni a papságot. A szenvedélybetegségeket pedig ne általános megállapításokkal intézzük el, hogy „ez iszik”, „ez meg drogozik”, az alkoholistán pedig úgysem lehet segíteni...

N*agyon gyakran megítéljük, elítéljük az alkoholistát?*

– Úgy gondolom, igen. Természetesen az, aki – vagy valamelyik családtagja – érintett, inkább védi önmagát. De ha már másról van szó, akkor általánosít, bírál, közhelyeket ismétel. Ezek közül az egyik leggyakoribb: aki iszik, az nem megbízható. A közhelyes gondolkodással is tenni kellene valamit. Ezen a bizonyos képzésen az alkoholizmussal vagy a kábítószer-függőséggel

Közös utak, személyes érlelődés

mint betegséggel is foglalkoznunk kellene. Én nem képeztem magam főiskolai vagy egyetemi szinten ezen a téren, de hát sokat tanulmányoztam a témát, meg benne voltam a gyakorlati segítségben. Kiskovácsiban létrehozta egy alkoholosztályt, Takács főorvos úr idejében, ott igen gyakran megfordultam.

Mégiscsak képezted magad a segítői kapcsolataidban. Olyan nagyszerű emberekkel kerülhetél közvetlen munkakapcsolatba, akik ezt a problémát már vállalták, akár mint orvosok, akár mint pszichológusok, később pedig mint addiktológusok.

– Őszintén mondom, nekem sok gondot okozott, hogy egyesek hívókra és nem hívókra osztották a gyógyító embereket és a segítséget kérőket is. Honnan tudhatná egy nem hívó, hogy milyen problémái vannak egy hívó szenvedélybetegnek? Ez is egyfajta előítéletes hozzáállás volt, ami zavart engem. Van még egy fontos tény. Akik a hetvenes, nyolcvanas években pszichiáterként, orvosként szenvedélybetegséggel foglalkoztak, ezen a téren szintén nem kaptak oktatást, ahogy a papság sem.

Ők is a saját szakállukra kezdtek hozzá?

– Természetesen. Így kerültem össze olyanokkal, akik ugyan nem voltak keresztények, nem voltak hívók, de elkötelezett emberek voltak. És így kerültem össze aztán olyan orvosokkal, akikről nyilvánvalóan tudtam, hogy ateista ideológiai nevelésben részesültek, de a kapcsolatunkban nem a neveltetésük, hanem orvosi mivoltuk, a tudásuk, a betegért való elkötelezettségük volt a domináns.

Ezekben a nagyon fontos kapcsolatban mit tudtál adni, és mit kaptál tőlük?

– A bizalom volt a legfontosabb elem. Ha volt egy problémás ügyem, akkor tudtam, kihez fordulhatok bizalommal, vagy kihez írá-

nyíthatom a szenvedélybetegeket. Mostanában is gyakran kapok olyan telefonhívást, amikor azt kérdezik, hol van egyházi vagy katolikus szemléletben gyógyító hely. Húsz évvel ezelőtt is ugyanezt kérdezték, csak akkor nyilván nem tudtam fél percben választ adni, de azt mertem mondani, hogy én megkeresném ezt meg ezt az embert. Biztos voltam benne, hogy lelkiismeretesen gyógyít, mindent megtesz a betegekért. Viszont ez fordítva is működött. Ha mondjuk valláserkölcsi vagy hitbeli szempontból kellett segítség valakinek, bizalommal fordulhattak hozzám. Ebből az együttműködésből alakult ki a Józan Élet Szövetség, így kezdődött a szociális munka során tapasztalható összefogás is.

Hiszen te mindig ott voltál.

– Így kezdődött a hajléktalanság problémájának vállalása is, amely ugyanakkor később nagy csalódást okozott nekem. Amikor az egész elindult, csak egy pár embernek az igazán bensőből indított kezdeményezése volt. A hajléktalanság problémája sajnos mind a mai napig megoldatlan.

Van egy időnként hallható, eléggé elítélő kifejezés, miszerint hajléktalanipar alakult ki.

– Én még ezt így nem fogalmaztam meg magamnak. Nem hiszem, hogy okos és bölcs volna tőlem, ha csak kritikai észrevételeket mondanék ezen a téren. Biztos, hogy sok lépés történt, de a felgyorsult világban föl kell tenni a kérdést: mi változott? Igen, előbbre ment a világ az intézményrendszer kialakításában, most már nem egy pár ember elkötelezettségéről van szó, hanem szociális munkások százai dolgoznak. Meglehetősen meghatott az a hajléktalanok részéről megnyilvánuló nagy tisztelet, amikor jelen voltam papi civilben a Keleti vagy a Déli pályaudvar kiürítésénél. A Déli pályaudvarnál Nagy Bandó András és Kozma Imre atya jelenléte nagyon fontos volt, és úgy éreztem, nekem is ott kellennem.

Mit tudtál tenni egy ilyen helyzetben?

– Némi biztonságot jelentett ezeknek az embereknek, hogy neves személyiségek, papok is kiállnak az ügyükért. Megint a kapcsolatok jelentőségét kell hangsúlyoznom. A Budaörs melletti volt honvédségi területet, a barakkokat átadták hajléktalanoknak. Ez volt az első nagy intézményesült válasz a hajléktalanság problémájára. Ott is sok minden múlt a kapcsolatokon, a szervezésen.

Erre sokan már nem is emlékeznek.

– Erre szinte már senki sem emlékszik, pedig nagyon fontos kezdeményezés volt. Azóta már megszűnt, a barakkokat is lebontották. Egy élettársi kapcsolatban lévő pár a gyermeke születését várta, egy lányanya szintén. A törvények alapján a születendő gyermekek nem maradhattak a barakkokban. Ez a német egyesítés időszaka volt. Kozma Imre atyánál volt két alkalmas faház, amelynek a megszerzése enyhítette volna ezt a problémát. Nem sok pénz kellett mindehhez, bár abban az időben azért elég nehéznek tűnt százezer forint előkerítése a semmiből. A jezsuiták templomában *Szent Ritánál* imádkoztam, a lehetetlennek tűnő helyzetekben sokan fordulnak hozzá. Utána kihallgatást kértem a jezsuiták akkori provinciálisától, *Morlin Imre* atyától. Abban a pillanatban megvolt a pénz a két faházra. Sajnos, amikor megszűntek a barakkok, a faházak is eltűntek... Ezt a történetet csak azért meséltem el, hogy felmutassam: bizalom, hit, imádság is kellett az akkori szociális munkához. Mindig találtam olyan papokat, akik ezt fontosnak tartották.

Nem sokkal később beválasztottak a Szociális Tanácsba. Itt már a pályázatok elbírálásában is részt vettél.

– Nem volt könnyű dolog, mert tulajdonképpen ekkor kezdődött annak lehetősége, hogy pályázatok elnyerésével némi segítséget kapja-

nak egyházi vagy egyéb közösségek, különböző egyesületek, alapítványok, szövetségek. Bizony az első időben eléggé veszélyesnek tűnt ez a feladat. Voltak, akik azt gondolták, csak ők jogsultak támogatásra, voltak ügyeskedők is. Az akkori minisztérium által összehozott kuratórium tisztességesen dolgozott.

Már a rendszerváltás után vagyunk?

– Természetesen. A Szociális Tanács kifejezetten *Antall József* kérésére jött létre. *Surján László* volt akkor a miniszter. Összehívták az akkor működő egyesületeket, alapítványokat, szövetségeket, nagyokat, kicsiket egyaránt, és demokratikus feltételek között ezekből alakult meg a Szociális Tanács. Különböző szekciók működtek, én a szociális szekcióba kerültem, sőt évekig a vezetője voltam. Mindig gyötört, hogy egy nappal később vagyunk, mint kellene.

Kullogunk a probléma után?

– Voltak ötletek, csak éppen azokat már tegnap kellett volna megvalósítani! Ebben az időszakban papi problémák felé is vitt az érdeklődésem, a papi alkoholfüggés felé.

Ez a hivatáson belül újabb hivatásnak tűnik. Erről a problémáról sokáig nem is beszéltünk, tabutéma volt. Lehet, hogy még most is az?

– Sajnos most is tabutéma. Beszélnek már erről a kérdésről, de amikor konkrét formában jelentkeznek, inkább hallgatás és tehetetlenség övezi. Nem is tudnám igazán megmondani, hogyan kezdődött. Talán megint csak a kapcsolatok és a bizalom voltak fontosak. Az egyik püspök kért tőlem segítséget a papja miatt, majd egy másik püspök is...

Milyen formában jelentkeztek a problémák? Lehet-e problémátípusokról beszélni a papi pálya és az alkoholizmus viszonya kapcsán?

Közös utak, személyes érlelődés

– Egyrészt tudomásul kell vennünk, hogy a pap is ember. Másrészt a szociális körülményekből is fakadhat számos megoldatlannak tűnő gond. Túlságosan magára hagyott, magányos a papság. Igen gyakori, hogy egy plébánián nincs közösség és nincs közös asztal. Az asztalközösséget nagyon fontosnak tartom, nemcsak a házasok, de a papok esetében is. A szemináriumban az én időmben még egy pohár alkoholt is tilos volt inni.

Ellenőrizték?

– Igen, hogyan. Leszámítva azokat az igazán nagy ünnepeket, amikor az ebédhez adtak egy pohár bort a kispapoknak, nem szabadott alkoholt fogyasztani. Később ez a szigor a szemináriumban is teljesen átalakult. Amikor aztán az ember kikerül a papi életbe, ki ellenőrzi? Vagy ha a káplán esetleg ilyen kérdésekkel találja szemben magát, mondjuk a főnöke vagy a társa problémájaként, mihez kezdjen vele? Hol van a diszkréció határa? Hallgatni kell, vagy segíteni? Megint visszatérek oda, hogy nem kaptunk erről semmilyen útmutatást, oktatást. Egyszer több kispap és pap fordult hozzám bizalommal alkoholproblémával, a sajátjával vagy azzal, amellyel kénytelen volt szembesülni. Így felmerült az a kérdés, hogy hivatalosan, intézményesen is kellene foglalkozni ezzel a témával. A Magyar Karitás a kilencvenes években vállalta a szenvedélybetegségek intézményes segítségét a RÉV-ambulanciákon keresztül. Új szemlélet is megjelent, a segítségben is egyre fontosabbá vált a hivatás mellett a végzettség. Ennek ellenére az egyházban nagyon sokan magányosan, egyedül küzdenek tovább.

Szabó János atya neve lassan feledésbe megy, működéséről legendák keringenek. Őt még Lékai László bíboros két dologgal bízta meg: az egyik feladat a kábítószeresekkel való törődés, rehabilitáció elindítása volt, a másik pedig a papi alkoholizmussal kapcsolatban valamifajta intézményes megoldás keresése.

– Igen, a második dolog nem sikerült János atyának. Sok minden oka volt ennek. Az elsőben pedig mintegy legendaként nézünk rá, ugyanakkor lehet lelkiismereti nyugtalanságunk is. A temetésén, a búcsúztatásoknál döbbenünk rá többben, hogy tulajdonképpen kit vettünk el. Annak ellenére, hogy közösség vette körül, magányosan kellett küzdenie. Számára is fontos volt mentő munkájában a kapcsolatok kiépítése, tartása, amelyekért egyesek gyanúsán szemlélték munkáját.

Nagyon fontos, hogy a szenvedélybetegségek kapcsán, függetlenül attól, hogy kábítószer-problémáról vagy alkoholizmusról beszélünk, nem tudjuk kikerülni az eldítéletességet. Nem tudjuk kikerülni a stigmatizációt. Nemcsak az kap stigmatát, aki szenvedélybeteg, hanem az is, aki velük foglalkozik.

– A kiskovácsi kórházzal kialakult intenzív kapcsolatom idején egy kulcsosházban, amely a plébániához tartozik, hetvenkét órás intenzív foglalkozásokat tartottunk csoportoknak az alkohol és a drog témájáról. Megrázó élményem volt, amikor az egyik függő résztvevő azt fejtette, hogy ő inkább akar egy-két évet élni jól, mámorban, mint sokat józanul. Egy éven belül el is temettük ezt a fiatalt. Nehéz elfogadni és megérteni a gondolkodásmódjukat, játszmáikat. Enélkül viszont nem történhet változás az életükben.

Rengeteg feszültség keletkezett a segítség intézményesülése folytán is. Talán nem voltam eléggé alkalmazkodó, szerettem a magam tempójában a magam útját járni. A különféle megközelítések közötti ellentétek felszámolására, közvetítésre nem tartottam magam elég alkalmasnak.

Ezt a magányos utat, az elköteleződést kitüntetésekkel is elismerték. Hogy gondolsz ezekre?

– Különösebben azért nem ismerték el, de ezt nem fájdalommal mondom. Az egyházon belül alkalmanként már voltak hivatalos meg-

beszélések, találkozók a szociális problémák, a szenvedélybetegségek kapcsán. Az egyik évben például Nyíregyházán volt egy drogproblémával foglalkozó találkozó, Keresztes Szilárd püspök úr szervezésében. Az egyik bolognai intézetből hívtam előadótól, egy monsignorétól pont én kaptam igen kemény szavakat. Akkor az Országos Lelkipásztori Intézetet (OLI) képviseltem. A monsignore az OLI-nak címezte a kritikáját, mondván: ennek az intézménynek a feladata, hogy fölhívja a püspökök figyelmét arra, hogy a drog komoly kérdés, súlyos probléma Magyarországon...

Egyházi téren nem kaptál elismerést.

– Ez nem probléma. Amikor a papi alkoholizmus kérdésével már a püspöki kar is foglalkozott, akkor Paskai bíboros úr engem kért meg, hogy képviseljem a esztergom–budapesti egyházmegyét. Bekapcsolódhattam az intézményesülés előkészítő tárgyalásaiba, a Guest House modell magyarországi adaptálásába, de azért úgy éreztem, mégis egyedül maradtam. Nem kitüntetésekre vágyakoztam. Azt, amit Göncz elnök úrtól kaptam, egyrészt a szociális munkában kifejtett tevékenységemért, másrészt pedig a nemzetiségekkel kapcsolatos munkámért ítélték oda.

Mіндеzen tevékenységeid helyszíne elsősorban Pilisszentkereszt.

– Igen. A közelében található a pilisi ciszter apátság is. Ennek sorsa, elhagyatottsága, a műemlék védelme a másik terület, amely a szenvedélybetegség mellett foglalkoztatott. Ezen a téren viszont több elismerést is kaptam. Legutóbb a Parlamentben, s több évvel ezelőtt ugyanezért a tevékenységért a Nemzeti Múzeumban is. Az elismerések esetlegesek, ambivalens érzések társulnak hozzájuk. Fontosabb visszajelzések számomra az új szakmai, segítő kezdeményezések, amelyeknek megálmodásában, előkészítésében részt vehettem.

Hogyan látod ezeket a kezdeményezéseket? Tartasz-e velük kapcsolatot? Beteljesült-e valami, amit te is szeretnél volna?

– Ott voltam a Leányváron meginduló Hivatásörző Ház vajúadásánál, szülésénél, előkészítésénél. A nemzetközi kapcsolatok építéséből is kivettem a részem, valamint a Guest House Alapítvány munkájából is. Ennek ellenére úgy érzem, ez már nem egészen az én világom. Öröm számomra, hogy egyre több pap fejezi be programját a házban, helyt állnak, folyamatosan tartják a kapcsolatot az intézménnyel. Tudok olyanokról is, akik visszaestek, talán már újra irányíthatók Leányvárra. Annak is örülök, hogy egyéb kezdeményezések is vannak. Van egy szombathelyi évfolyamtársam, akinek az öccse alkoholfüggőkkel foglalkozik. E pap megint csak teljesen magányos farkas, akit ezerféleképpen ítélnék meg. Sokszor inkább azt éreztem, félttem őt. Az egész plébániát hajlékká alakította át, természetesen a betegekkel együtt élt. Most úgy tudom, más beosztást fog kapni, kórházlelkész lesz. Remélem, azért megmarad a kapcsolata a szenvedélybetegekkel.

Mit tudnál mondani a mostani magányos farkasoknak? Most is sokan vannak az egyházban, akik valamilyen problémára érzékennyé válnak, akár személyes, akár közvetett érintettségük, akár csak az érzékenységük következtében.

– Ez tényleg nehéz kérdés. Ne haragudj, erre teljesen egyértelmű választ nem tudok adni, úgy gondolom, mindig szükség lesz ilyen magányos farkasokra is.

Ők az úttörők?

– Bizonyos értelemben úttörők, akik egy ügyre figyelnek fel, amit aztán megpróbálnak képviselni. Ugyanakkor tény, hogy vannak egyre gazdagodó intézményi lehetőségek. Azt tanácsolnám ezeknek a magányos farkasoknak, hogy tartsák a kapcsolatot az intézményekkel. Úgy

Közös utak, személyes érlelődés

gondolom, nagyon fontos volna, hogy a papok újra és újra, egyre többet beszéljessenek erről a kérdésről. Nemcsak a tanulmányaik kapcsán, a teológián, hanem később is. Hívjanak meg olyan tanúságtevőket, akik akár a munkájukban vagy érintettségük folytán hitelesek. A városmisszióban is rejlenek komoly lehetőségek. Nem föltét-

lenül vagyok híve az örök képzésnek, továbbképzésnek, de ezekre is szükség van.

A papnak ma lelkipásztornak kell lennie, de a lelkipásztor nem mentes ezektől a problémáktól, sem a saját, sem a kollégái, sem a hívők életében.

Kály-Kullai Károly

Az interjú eredetileg Kály-Kullai Károly: Utak – útkeresők – szenvedély – betegség című kötetében jelent meg (Budapest, 2007, Új Ember, 157–174.).

